

խորոյ, եւ արդարեւ ոչ ի զերեւ երանէր անկալութիւն նորա: 'Ներսէս' իրաւարար Հայրենեաց ամօքէ զսպառնալիս Թէոդոսիո Յովսէփ իրրու սոսկական դք յածեալ աստ անդ ի նահանգս Հայաստանի ի սէր ազատութեան Հայրենի աշխարհին յորդոր ի սիրտ արկանէ ժողովրդեանն ընդդէմ զժողովրմբեր բռնութեան Պարսից, Սահակ Բ. յետ մահոյն կենդանակերպ կարկանէ աս ռոտիկանն զաղերս իւր յօգնութիւն ազգին իւրոյ տառապելոյ:

Եւ արդ Աստուածարեալ Հայրապետ, այսօր բարձրացեալ Ձեր ի դահ Հայրապետական խնկելի նախորդացոյ իրաւամբ զատիք ընդ մեծագործս ի նոցունց, զի որպէս նորայն ըստ ժամանակին պահանջմանց, նոյնպէս և Ձերոյ Ահհափառութիւն արիացայք ի գործս ձեր ըստ պահանջելոյ հանդամանաց և յառաջադիմութեան այլ և այլ ազգացն զարգացելոց ի ԺԹ. դարուս և առ ի վճարելոյ ճշտութեամբ զպարտիս ձեր տո ազգն և առ եկեղեցին հիմն արկէք ազգաշէն ճեմարանիս, յորում ի մի խմբեալ մանկունք Հայոց ընդ հոլմանաւ Հայրական խնամնոց առնուն զճաշակ գիտութեան, որով միայն բացցին ազք ապագայիցն Հայոց յորդորոցս յորդիս սփռելով զլոյս գիտութեան զարթուցանել ի նոսա զփառս նախնեացն և մանաւանդ մեծի նահատակին սրբոյն Գրիգորի, որ ի չորեքտասանամեայ բազմաշարժար երկունսն իւր՝ ի խաւարէ ի լոյս ծնաւ զազգս Հայոց, և ծանիցեն որպիք Հայոց զյիշատակ աւուրս և լիք որպէս ծնան ի լոյս ի միութիւն Աթուղիկէ Եկեղեցւոյ ի գութ, ի խնամն Աստուածային և զարթնուցուն նոր ինտրոյ վերականգնել զփառս նաւակատեացն սուրբ տաճարիս ըստ առաջնոցն նախահարց, խմբեալ ի սրբաւայրս Էջմիածնի յամենայն աշխարհաց:

Ահհափառ Հայր, ահաւասիկ սանունքս խմբեալ շուրջ զգահոյիքդ սփռեմք Հայրապետիդ զերախտապարտ զգացմունսսրտից մերոց մաղթելով առ բարձրեալն յերկարել զլիել կենաց բազմալատտակ հովուիդ յորախօսութիւն ազգիս և ի պայծառութիւն Եկեղեցւոյ:

Գ. Ճէմարանի Զ. Դասարանի Աշակերտ

ԿԱՐՍԻԱՅՏ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ՌՕԴՕՍՏՕՅԻ:

ԱՆՁԻԵՐԵԹԻՅ Պ. տէր Գաբրիէլեանցը գրումէ Սաջխերիմ փոքրիկ զիւղը զանուամէ Գութայիս քաղաքի արեւելեան կողմը սորա բնակիչները բաղկացած են զանազան ազգերից, որոնք տարբերումն միմեանցից կրօնքով և Հրեաներն են մեծամասնութեամբ: Բ. Վրացիք և Գ. Հայերը որոց թիւը հասնումէ ոչ աւելի քան 33 տուն: Սոցա մայրենի լեզուի տեղ բռնել է վրացերէնը, առ հասարակ պարապումն առեւտրականութեամբ, ունին մի եկեղեցի, որի հետ կապուած են համարում իւրեանց Հայութիւնը, ունին և մի քահանայ Գասպար տէր Գաբրիէլեանց, բայց ցաւալի է, որ սորա չունին ուսումնարան, որը անշուշտ կօգնէր մայրենի լեզուն սոցա մէջ տարածելուն:

Այս ահանջին ևս հասաւ մեր Վանայ սովնալ եղբարց սրտաճմլիկ մորմորքս վասնորոյ և շնորհիւ վերայիշեալ Գասպար քահանայի յօգուտ սովելոց հանրանակեցին 150 ըսրլի սրին մասնակեցեց և իզական սեօր, այս գումարը Գասպար քահանայն ուղարկել է Քոթայխու Լւաք քահանայ Գալթ Եսարեանցին աւղը հասցնելու համար ։

* *

ՂԱՄԵՐԼՈՒ զիւղից զպիր Գալուստ Լւաքեանը գրումէ. « Եզգիս ազազգասէր Վեհափառ Հայրապետի շնորհիւ և Հայոց զիւղականների մէջ երևումէ զէպ ի լուսաւորութիւն շարժման նշան ։ Եհա երեք ամիս է սր տեղումն բացուել է ծխական դպրոց, որը ունի Վեհափառ Հայրապետից հաստատուած չորս պատուարժան հոգաբարձուք, որոց շնորհիւ մեծ յառաջադիմութեանց ցոյցեր են նկատուում այս փոքր ժամանակի ընթացքում ։ աշակերտաց թիւը հասած է 68 ի և հետզհետէ աւելանալու վերայ է ։ Վեհափառ Հայրապետի օժման ԺԳ. տարեդարձը տօնելու համար մայիսի 21 ին զկնի ս. պատարագի քահանայական զասը Ասուցչաց, Հոգաբարձուաց և ժողովրդեան խուռն բաղմութեան հետ միասին ժողովեցան նորակառոյց դպրոցի մէջ ։ ուր հայկաբանութեան ուսուցիչը կարգաց մի գեղեցիկ ճառ ։ բացատրելով աւուր նշանակութիւնը և ունկնդրաց ուշադրութիւնը դարձնելով զէպի ներկայ Վեհափառ Հայրապետի ազգաշահ սիրագործութիւնները, ճառից յետոյ աշակերտները երգեցին ազգային երգեր, որով ժողովրդականք զուարճացած և ոգևորուած ցրուեցան իրեանց տները ։ »

* *

ԶԻԹԻՀԱՆՔՈՒ զիւղից Պ. Սրապիոն Բայպուրդցեանը գրումէ. « Զիթի-հանքով զիւղը բաղկանումէ եօթանասուն և վեց տանից, որոնցից յիսուն և չորսը Հայ են, իսկ քսան և երկուսը Հայ-Վաթուկի, Հայք ունին մի ծխական դպրոց երկու դաստանից և մի նախասենեակից, ունի հինգ հոգաբարձու Հայրապետական կոնդակալ հաստատուած, որոնցից մինը քահանայ է և չորսը աշխարհական անձինք ։

Գպրոցը չունենալով ոչ մի եկամուտի աղբիւր՝ հասարակութիւնը նշանակած է նուէրներ և հասոյթներ յանուն դպրոցի, զօրօրինակ մկրտութիւնից ստանումն քսան կոպէկ, պսակից մի ըսրլի. զիւղում նստող վաճառականից ստանումն տարինը քառասուն ըսրլի. իսկ շրջագոյող մանրավաճառից օրէնը մի ըսրլի կամ քիչ պակաս, ապրանքի քանակութեան համաձայն ։ կիրակէ օրը մարմնաւոր աշխատութեամբ պարապողներից տուգանքներ՝ արած գործին համեմատ և այս բոլոր իրաւունքները ստորագրութեամբ և վաւերացուցմամբ մարմնաւոր իշխանութեան՝ յանձնած են հոգաբարձուներին, որոնք ամենաարիւթեամբ կփութան արդիւնաւորելու այս փոքրիկ եկամուտները և դպրոցի ապագան աւելի բարւոքելու և ապահովելու համար, նաև բաւականաչափ ցորեան սերմանել են տուած յօգուտ դպրոցի, աշակերտներից ստանումն մի ուսումնական շրջանում հինգ ըսրլի ։

և ըստ կամայ Աւհափ: Հայրապետին կատարելով իւրեանց ստանձնած նուիրական պարտքերը անձնագործութեամբ, պիտի արժանանան վայելել Հայրապետական սուրբ օրհնութիւնը: Փափագելիք երկէ մեր միւս զիւղօրէից հոգարարներն ևս սրանցից օրինակ անելով կատարէին, ինչ որ պարտաւոր էին. և ոչ թէ ընդ հօգօքս անուն կրելով միայն բաւականանային:

Գլխոցում կուսանին երեսուն և վեց աշակերտք, բաժանուած երկու դասատան մէջ:

Աւսանելի առարկաներն են. — Արօնագիտութիւն, Բ. Հայոց լեզու, Գ. Ռուսաց լեզու, Դ. Ազգ. պատմութիւն, Ե. Թուարանութիւն, Զ. սկզբունք Աշխարհագրութեան, Է. Հայկական Չայնագրութիւն, Ը. Աշխիւհագրութիւն Հայոց և Ռուսաց, Թ. Ազգային երգեր:

Հրապարակական շնորհակալութիւն կ'յայտենմք Մանդակունի Գրիգոր քահանային, որ իւր «Խորհրդածութիւն դոկտօր Նիկոն Ամերիկացու և Յաւելու անկեր» անուանեալ աշխատասիրութիւնից նուիրեց Մայր Աթոռ Սուրբ Եկեղեցւոյ Ճեմարանի մատենադարանին 5 օրինակ, Ժառանգաւորաց Աւսույնարանին 3 օրինակ, և Էջմիածնի մատենադարանին 2 օրինակ:

* *

Նողայսք քաղաքի հայ հասարակութիւնը իւր ի սրտէ շնորհակալութիւնը մատուցանումէ հին Խրիմու քաղաքացի Պ. Խաչատուր Գաբրիէլեան Տիկիճեանցին, որ ի յիշատակ վաղամեռիկ ամուսնոյ իւրոյ Հռիփսիմի Ներսիսեան նուիրեց իւրեանց եկեղեցուն մի հատ զիպակեայ պատուական շէնքի, մի հատ փոքրիկ, մի զոյգ լուսնի, և բաւ և հինգ բաւ զրամ յօգուտ նոյն եկեղեցւոյ: Նոյն հասարակութիւնը հրապարակական շնորհակալութիւն է մատուցանում քոյր վերոյիշեալ Պ. Խաչատուր Տիկիճեանցի՝ գերազնուութի տիկին Գայիանէի, որ իւր եկեղեցասիրութիւնից ստիպեալ իւր սեպհականութիւնից նուիրելով նոյն եկեղեցւոյ բաւ և հինգ բաւ զրամ, ներկել ատեց ժեշտեայ ծածկոյթը, որի անհրաժեշտութիւնը շատ զգալի էր:

* *

Հրապարակական շնորհակալութիւն կ'մատուցանեմք Նողայսք քաղաքացի մեծապատիւ Աւետիք Աղայի Խլեպնիկեանց, որ բարեպաշտական զգացմունքից շարժուած նոյն քաղաքի Ս. Աստուածածնի վերափոխման եկեղեցւոյն նուիրել է իւր սեպհականութիւնից երկու հարիւր բաւ արժողութեամբ մի մեծ զանգակ:

* *

Հրապարակական շնորհակալութիւն կ'մատուցանեմք Գեօրգեակ քաղաքացի Պ. Անտօն Մելքումեան Թամբեանցին, որ իւր խոստման համեմատ նուիրեց յօգուտ Մ. Աթոռ Սուրբ Եկեղեցւոյ մի ձիոյ 50 ը. ի հաշիւ անցեալ 1880

Թուականի սրբիսի նուէրը շարունակում է և շարունակելու է և այսուհետե տարե ցատրի:

* *

Հրապարակական շնորհակալութիւն Պ. Յովսէփ Իզմիրեանցին, որ նուիրեց Մայր Աթոռոյս Գ. Ճեմարանի մատենադարանին հետեւալ գրեանքը. — «Հաւարումն Հին և Նոր Հայ պատմագրաց Վիկտոր Լանգլուայ» 2 հատոր. — «Հաւարումն Հայ պատմագրաց Բրոսսէի» 2 հատոր. — «Մատենադրութիւնք Խորենացոյ պապեալ ի Վենետիկ ի 1843 ամի փառակաղմ մի հատ. — «Փառասի Բիւզանդացոյ պատմութիւն Հայոց» տպեալ ի Վենետիկ 1832 ամի մի հատ. — «Ռուսերէն Թարգմանութիւն Շարականի» Էմիւրի մի հատ. — Պատմութիւն Խորենացոյ» տպեալ ի Տփլիս ի 1831 ամի 2 հատ:

* *

Նորին Վեհափառութիւն Ազգիս Հայրապետը բարեհաճեց արձակել Նուխոյ փոխանորդական պաշտօնից բարեշ. Տէր Յակովբեան Գրիգորիս վարդապետին:

* *

Խմբագրութիւնս մեծաւ շնորհակալութեամբ ստացաւ պ. Վարպետ Օհանջանեանցից իւր պատրաստած զիմատիպ «Տեսարանք մնացուածոց տանն Հիբակայ» սրոց վերայ արդարեւ փայլում պ. Նկարի իւր արուեստի մէջ ունեցած հմտութիւնը: Յանկալի էր որ այս և սորա նման պատկերները ամեն մի Հայի տան զլիսաւոր զարդարանքը կազմէին: Գնահատելի է արդարեւ պ. Օհանջանեանցի աշխատութիւնը, որ քանք է անում մեր նախնեաց ճարտարապետական արուեստի մէջ ունեցած ճաշակի չափն ու աստիճանը ի տես աշխարհի հանել:

* *

Խմբագրութիւնս մեծաւ շնորհակալութեամբ ստացաւ պ. Նիկողայոս Ալիխանեանցից իւր աշխատասիրած «Երուանդ երկրորդ սղբերդութիւն, հինգ արարուածով»: Տպագրուած է ի Տփլիս, Տիպը և Թուղթը բաւական մօրուր են. ախա՞ն որ բառերի մէջ տպագրական սխալներ չառ սպրդած են, պ. հեղինակի աստիճան համեմատ սրբապրօդի անուշադրութեան պատճառաւ: Գինը բաւական թանկ է (2 րուբլի): Բովանդակութեան և միւս արժանաւորութեանց մասին կիսօսենք կարգաւոյց յետոյ:

* *

Խմբագրութիւնս մեծաւ շնորհակալութեամբ ստացաւ պ. Տ. Նազարեանցի իւր «Պօղնանի ուսուցչի օրագրից» և «Երկու մանրալէպ» հրատարակութիւնները իւրաքանչիւրից երկու երկու օրինակ: Որոնցից մի մի օրինակը ընծայել է Մայր Աթոռոյս Գ. Ճեմարանի մատենադարանին: Տպուած են ի Հուշի. տպագրութիւնը և Թուղթը զեղեցիկ են և գները չափաւոր: Այս զրբոյնները թէ իւրեանց բարոյապատում բովանդակութեամբ և թէ կոկիկ շարագրութեամբն արժանի են մանկական դրագարանին զորոյ լինելու:

Հետեւեալ գեղեցիկ եւ սրտառու չ չափածոյ գրուածքը՝ որի մէջ արտափայլում է ժամանակի ոգին, հեղինակութիւն է Կ. Պօլսոյ երջանկայիշատակ ուսումնական Նալեան Յակոբ Պատրիարքի, որ գտնուեցաւ հանգուցեալ Ալթնշեան Եփրեմ վարդապետի թղթոց մէջ: (Ընկի Ուլահպուղտանցի, որ երկար տարիներ Ս. Պետերբուրգի Հայոց Հոգ. Կառավարութեան նախանգամ էր): Սորա հետ միասին կան Փեշոմալճեան ուսումնական պատուելի Քրիզոր վարժապետի շատ մի ընտիր ոտանաւորներ եւ ընտրելագոյն նամակներ, որք գեռեւս լոյս տեսած չեն, եւս քանի մի կարեւոր գրութիւններ, որք հետզհետէ ի լոյս կրնծայուին Արարատի միջոցաւ:

Ոտանաւոր գեղեցիկ եւ յոյժ ազդու, չարադրեալ ի Նալեան Յակոբ վարդապետ, եւ ի խոր ծերունի պատրիարկէ Կոստանդնուպօլսոյ՝ ի վերջին ժամանակս կենաց իւրոց մերժ ի մահն:

Մենացիր անձն իմ խղճայի, ի բարութեանց լիալ ի բաց
 յումմէ՞ յուսաս զբարութիւն, բարեպաշտօն չի մնաց,
 Եղբաւն է վէս, ծերն շամբուշ, իսկ մեծատունն ժլատ,
 զիա՞րդ սպասես խորհուրդ առնուլ, խորհրդական չի մնաց:
 Անձն իւր անձին ստածու, անձին խնդրէ ամենայն այր,
 յումմէքէ զոք օգնական՝ ձեռնտու նպաստ չի մնաց,
 Համայնից ջանն ի ներկայիս, վայելչացի վայելմամբ,
 իսկ վասն աւուրց հանգերձելոյն, հոգածու այր չի մնաց,
 Ոմն ի վաճառ, ոմն ի գնել, կամք չեն ամել հեշտութեամբ,
 յարքայութեան կոչն հարսանեաց՝ գնացող այր չի մնաց,
 Համայն վաճառք խորդախամածք, չափ մեծ եւ փոքր թիւրեւաւք,
 մինչ ի կշիռս եւ ի կշորդս, արդարութիւն չի մնաց,
 Վաճառականք ճիրանաւորք, ի դաւելոյն գիւտ ամեաւք,
 ի վաճառս գինարանաց, անջուր գինի չի մնաց,
 Իսպառ բարձրեալ են իրաւունք, ընդ նոցին սուտ տարածեաւք,
 առ մեծամեծս եւ առ ստրուկս, ճշմարտութիւն չի մնաց,
 Ամենայն ոք ջանայ պատրել սոսկական փառս ունելով,
 ուստի ի սիրտս եւ ի լիզուս, ստուգութիւն չի մնաց,
 Եղբայր եղբոր զժկամակի, իրր ընդ օտարս ունելով,
 ընկիր զընկեր ջանայ զրկել, սէր ընկերի չի մնաց,
 Մեծամեծաց զտնանկս կեղեքել, փոքունց զմեծամեծս ըմպահակել,
 մինն անգութ, մինն անհլու, շահածութիւն չի մնաց,
 Համադամիւք փարթամ եղեալ, ուտել ըմպել ի խրախճանս,
 իսկ կարօտեալ Վազարօսի, փշրանք հացի չի մնաց: